

SEM, SEM!

A céltudatos, körültekintő műszaki fejlesztés az ipari termelés korszerűsítésének és gazdaságosságának egyik legkitűnőbb eszköze. Ez egyértelmű dolog, nincs az a szakember, legyen műszaki vagy közgazdász, aki cáfolni akarná. Kétértelművé csak akkor válik, ha nem céltudatosan és körültekintően látunk hozzá, mint ahogy az építőanyagiparban előfordult a jelek szerint az utóbbi években.

Köz tudomású például, hogy a szegedi téglagyárban kísérletezték ki a tervező vállalat tervei alapján a téglából készült födémpanelek gyártását, s kezdtek is hozzá tavaly. A födémpanel jó volt, nem is volt drága, de miután néhány Ogyessza-lakótelepi házba beépítették, még a termelőberendezéseket is leszereltették velük, mert kiderült, hogy nincs szükség rá: az ország más részén levő födémpanelgyárak biztosítani tudják a szükségletet, kapacitásuk kihasználatlanul hagyása népgazdasági szinten nem gazdaságos. Ami rendben is van, csak éppen az az érthetetlen, hogy ezt nem tudták előre kiszámítani az illetékesek.

Még érthetlenebb azonban, hogy idén az egyik budapesti téglagyár kapott megbízást a téglafödémpanelek gyártásának kikísérletezésére. Csupán annyi a különbség, hogy ott előrefeszített huzallal kellett megcsinálni. A Csecongrád-Bács Megyei Téglaiipari Vállalat főmérnöke, Szemán János

mondta el, hogy itt is járunk Szegeden tapasztalatcsere, s el is vitték az itt kipróbált alkalmas téglafajták készítésének technológiái leírását. Hogy az előfeszített vassal gyártott téglafödémpanelek ismét csak nem lesz szükség, az szinte bizonyosra vehető a korábbi tapasztalat alapján.

A szegedi vállalat is kapott 500 ezer forintot az idén műszaki fejlesztésre, illetve ennyi pénzt fordítottak újabb megbízások teljesítésére. Teljes falpanel készíttettek téglából, benne az ajtó- és ablakkerettel, bebizonyítva, hogy nemcsak, mondjuk, Franciaországban, hanem nálunk is lehet falpanel csinálni belőle. De hogy a szegedi téglapanel mire való, azt nem lehet még egyelőre tudni. Ismeretes ugyanis, hogy a közeljövőben házigyárakat szándékoznak behozni az országba. Vajon akkor kell-e?

A műszaki fejlesztésre adott pénz elfogyott a tervdokumentációk, műszaki és technológiai leírások a fiókba kerültek. Am az elmondott három példában a termelés nem lett sem korszerűbb, sem gazdaságosabb. Nem is lehetett, hiszen az ilyen műszaki fejlesztés nem mondható sem körültekintőnek, sem céltudatosnak. Sem, sem! Egyre viszont sajnos igen alkalmas volt: a felesleges munka láttán kedvet szegni azoknak az embereknek, akik egyébként szívesen végeznék ez irányú munkájukat is.

Fehér Kálmán

Új magyar műszer

Még a kozmikus részecskéket is szolgálatába kényszeríti az az új magyar műszer — dr. Csinyádi Jenő fiziológus és Csebény Ferenc villamosmérnök találmánya —, amely azt méri meg, mennyi idő alatt reagál az ember valamilyen ingerre, vagy mennyi időre van szüksége bizonyos mozdulat elvégzéséhez.

Az ilyen vizsgálatokkal a dolgozó és a sportoló ember képességeit, pillanatnyi kondícióját, sőt fáradtságát is meg lehet mérni. A műszer a biokibernetika adta legkorszerűbb lehetőségeket használja fel. A kristályrezgések segítségével az eddigi készülékekkel sokkal pontosabban — az ezredmásodperc tört részeivel — méri az időt.

Pillanatnyilag ez a magyar készülék a legkorszerűbb, legpontosabb és „legmegteveszthetlenebb” konstrukció az ilyen célú műszerek csoportjában. A hazai után már a francia szabadalmat is megkapta. A szocialista és a kapitalista országokban egyaránt nagy érdeklődés mutatkozik iránta. A találmány tulajdonosa, az Országos Testnevelési és Sportegészségügyi Intézet most már csak azt az üzemet keresi, amelyben megkezdődhetik a sorozatgyártása ennek a gyakorlati élet számos területén fontos szerepre hivatott és ma még bárhol előnyösen értékesíthető műszernek. (MTI)

A szik helyén — erdő lesz

Szörög belterületén éveken át több mint hat hold szikes, legeltetésre alkalmatlan terület állt kihasználatlanul. A községi tanács elhatározta, hogy erdőt telepít ide. Az erdőfűtéssel nemcsak a talaj javulása várható, de a környezet szépségét, a levegő tisztaságát is szolgálja.

Kire vár?

Néhány évtizeddel ezelőtt minden teremtett lélek tudta a városban, mikor van este 10 óra. A laktnyákból messzehangzó trombita adta tudtul, s rá a gyárak elnyújtott kúrtszava válaszolt. Így hangversenyestek az álmos háztetők felett.

Manapság a gyári dúda hangja is legfeljebb ha a sarokig elér, azután elnyeli a nagyváros többi zaja, a villamosok zöreje, az autók robaja. Este 10-kor is ébren van még a város.

Az autók robaja, mondtam az előbb, pedig a kis Trabantra igazán nem illik ez a kifejezés. Vidáman gurítja kerekait, s motorjának berregése alig hallatszik ki a műanyag fedél alól. A Kosuth Lajos sugárúton áll meg, csak akkor veszem észre, hogy miért, amikor már a délutáni műszak dolgozói kitódultak a ruhagyár kapuján.

Egy asszony válik ki közülük, s indul az autó felé. Mire utolérném, már csattan az ajtó, s elindulnak.

Rendes férjúrám lehet a Trabant tulajdonosa, eljött feleségéért. De nem kevésbé rendes az a fiatalember sem, aki menyasszonyát várja a kapunál két kerek hónapja minden este. S hogy el ne felejtsem, zuhog az eső.

— Hányadszor ázik? — kérdezem tőle részvétellel, meg hogy szóba elegyedjünk.

— Nem számoltam.

— Szép a kislány?

— Ahogy vesszük. Nekem tetszik, de nem biztos, hogy másnak is tetszene.

—Maga hol dolgozik?

— A vasipari ktsz-ben.

— S a kislány?

— Itt varróm. Ha délutános, megvárom, mert én mindig délelőtt dolgozom.

— Mikorra tervezik a házasságot?

— Mikorra? Kérdezze meg tőle — mondja, s mindketlen közelébe húzódnak a kapuhoz. Az elsők már jönnek kifelé, s azután egyre sűrűbben rajzanak az emberek.

Irénye egyből meglátja társamat, s már itt is van. Gyors, szégyenlős puszit váltanak, s azután a lányé a szó:

— Úgy terveztük, hogy jövő tavasszal tartjuk az esküvőt. Azért olyan sokára, mert még egy s mást be kell szerezni addig. Anyáméknál lakunk majd, de mással nem szeretnénk a terhére lenni.

Belekarol a fiúba, s ezzel jelzi, hogy vége a kihallgatásnak. Igaza van, nem illik tovább zavarni őket.

A kendergyár kapuja körül, a Bakay Nándor utcában meg a Nagykorúton is sokan sétálgatnak, ácsorognak estéről estére. Érdekes, vagy talán természetes, de a nő még sohasem látam közöttük. Pelyhedző állniak vagy őszülő halántékúak, de mind férfiak.

Az egyik bizony alig-alig áll a lábán, a Gulyáscsárdából fordult erre, vagy másfelől, mindegy, egy kicsit felöntött a garatra. Meg se kell szólítani, mondja magától:

— Tudja, inkább beveszek egy-két fröccsöt, csak ne kelljen odahaza ülni esténként egyedül. Igaz, a mama megfőzte délben az estérevalót is, de hát nem szeretem egyedül fogyasztani. Azért ne higgye, hogy rossz ember vagyok. Nem szoktam én ennyit inni, csak ma valahogy jobban eszűszott, mint máskor.

— S mit szól majd hozzá a felesége?

— Mit szól, mit szól... hm. Igaz, más asszonyok összeszidnák emiatt az ember fiát, de az enyém nem

Este 10-kor a gyárkapunál

olyan. Nem sajnálja tőlem azt a néhány nagyröccsöt.

— De a gyerekek?

— Kirepültek már azok. Mind a két lányom férjhez ment. Most meg csak így várakozunk egymásra a mamával öregecskén.

Telnek a percek, leköszönök hát a nekibúszult bácsi-tól, s arrébb megyek néhány lépéssel. Két fiatalember áll ugyanis a laktanyából lett bérház falának egyik mélyedésében. Az egyik gitárt látog a nyakában, de csak fél kézzel pengeti, rá sem ügyelve a hangokra, úgy vitatkozik a másikkal.

— Aztán miért? Mert nekem nem tetszik, azért nem járjak vele? — kérdezi, de nincs düh benne, inkább flegmán dobja oda a szavakat. — Azt hiszed, hogy rögtön feleségül is akarom venni, amiért tetszik?

— Akkor minek fűződ? — kontráz a másik. Az Icsi nem olyan lány, akivel így lehet banni.

— Hát a Mari?

Egészen közel horgonyozom hozzájuk, de nem ügyelek rá, s minden bizonynyal összekapnának, ha közben nem fordulna az óra mutatója a 10-re. Egyből vége a vitának, s közös erővel figyelik azokat, akik a kapun kitódulnak. Észre sem veszem, amikor eltűnnek. Bizonyára nem vártak hiába.

Lassacskán elcsendesül a környék. Az éjjeli műszak dolgozói már mind a helyükön vannak, a délutániak pedig nemokára hazaérnek. Még egy kicsit strázsálgatok a kapu táján. Élvezem az estét, a gyárkapu esti varázsát. Olyan hétköznapi, egyszerű ez a varázs, mint azok az emberek, akikkel szót váltottam, akiket meghallgattam. S épp azért van oly megkapó hangulata.

FEHÉR KÁLMÁN

A Szeged-kutatás gondjai

A Budapest története bibliográfiájának indulása kapcsán

A Fővárosi Lapok 1882-ben „Állatkerti rokonaink” címmel hirt adott arról, hogy a budapesti állatkert egzotikus embercsoportokat „állít ki”, elsőként szamojédoakat. Aztán ceyloniak, szingálók, szü-indiánok, assanti négek, lappok, beduinok, bikaviadalt bemutató spanyolok, lappok kerültek sorra a századfordulón, sőt 1888-ban Krao, a híres „borneói majomember” is állatkerti látványosság lett.

GAZDAG ANYAGŰ

GYŰJTEMÉNY

Honnan tudom mindezt? A Budapest történetének bibliográfiája, megjelenését tekintve első, a sorozatban elfoglalt helye szerint 2. kötetének az állatkertől föl-sorakoztatott több mint kétszáz tételből szemelgettem ki. Innen tudom azt is, hogy az 1944-es ostrom alatt a környékbeli lakosság megette az állatok egy részét!

Am nemcsak ilyen „szenzációk”, érdekességek találhatók ebben a 616 lapos, 15 053 címet tartalmazó, ismétlődő kiadványban, amely a hét kötetre tervezett sorozat részeként az 1886 és 1950 közötti időszak város leíró, városépítészről, egészségügyi viszonyokról, Budapestről mint fürdővárosról szóló irodalmát tárja föl gondosan kidolgozott szakrendben. Városrészenként, kerületenként, sőt utcánként csoportosítva kapjuk a gazdag anyagot, terek és parkok, sőt a hidak irodalmát, a városkép kialakulását követő nyomon, a városrendezési intézmények történetéről, Budapestről mint fürdővárosról szóló irodalmát tárja föl gondosan kidolgozott szakrendben. Városrészenként, kerületenként, sőt utcánként csoportosítva kapjuk a gazdag anyagot, terek és parkok, sőt a hidak irodalmát, a városkép kialakulását követő nyomon, a városrendezési intézmények történetéről, Budapestről mint fürdővárosról szóló irodalmát tárja föl gondosan kidolgozott szakrendben. Városrészenként, kerületenként, sőt utcánként csoportosítva kapjuk a gazdag anyagot, terek és parkok, sőt a hidak irodalmát, a városkép kialakulását követő nyomon, a városrendezési intézmények történetéről, Budapestről mint fürdővárosról szóló irodalmát tárja föl gondosan kidolgozott szakrendben.

PELDAMUTATÓ

Azernél több fajta folyóiratot, napilapot dolgoztak föl a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár Budapest-gyűjteményének munkatársai 1954 óta, hogy mostanára több mint százezer tétel fölöllel anyagukból a következő években egymásután megjelentethessék a további köteteket.

VÁLLALKOZÁS

A 3. kötet, amely karácsonyra ugyancsak megjelent, hasonló terjedelemben és azonos időszaktól 15 592 tételt ad a gazdasági élet köréből. Ebben találja a kutató, a kereső a különféle ipari, mezőgazdasági és kereskedelmi intézmények (kamarák, részvénytársaságok, szövetkezetek, ipartestületek stb.) közműveit, az aprólékosan tagolt kis- és nagyipar — köztük egyenként a nagyüzemek —, a közlekedés (ide vonva a hidakat is) és a hírközlés, két tétellel — voltaképpen megszületése előtt! — már a televízió történetére vonatkozó, érdemi anyagot tartalmazó szakirodalmat. Olvasmányunk is érdekes, roppant bőségsű anyag!

IRÁNYÍTÓ SZERVRE VÁR

Nem szakkritikát írok, tehát nem teszem szóvá néhány apró kifogásomat, a betűrend alkalmazását ott is, ahol a megjelenési vagy tartalmi időrend többet mondana, a szerkesztett művek címfőlvételeinek, az annotációknak, az ismertetések tipográfiai megoldásainak stb. következetlenségét, fogyatékosságait. Sajnálok azt is, hogy kötetenként nem kapunk mutatókat (legalább névmutatót), mert hiával a sorozatot záró, mutatókat tartalmazó kötetig, évekig nehézkes lesz használatuk. De mindez nem fontos: a lényeges, hogy a magyar fővárosnak végre megszületett a történeti bibliográfiája, s ezzel külföldi példákat — Berlin, Bécs stb. — értünk utol, sőt haladtunk meg. S nemcsak nemzetközi hírnevet szereztek az összeállítók, elsősorban a szerkesztők — a munka megjelenése előtt váratlanul elhunyt Zoltán József, s az örökébe lépő Berza László —, hanem — s ezúttal ez a fontos — mintát adták a hazai helyismereti bibliográfiák munkálkodás számára is.

ÖSZTÖNZŐ

Helyben vagyunk. De „te fabula narratur”. Szegedről van szó. Szegedről, ahol ugyancsak 1954-ben — éppen tíz esztendővel ezelőtt — szintén megindult egy kezdeményezés Szeged bibliográfiájának elkészítésére, de amely mindmáig nem hozott termést. Párhuzamosan folyt a debreceniek erőfeszítése, s — nehogy valaki aránytalanul tartsa az öszszefüggést Budapest és Szeged között — ők is megelődtek: 1961-ben ők is kiadták 4225 tételből álló Debreceni Bibliográfiájukat.

A szegedi tudománygyötemnek régi hagyománya a helytörténeti kutatómunka, az Alföld-kutatás, Szeged-kutatás. A húszas évek közepén, főként a bölcsészeti karon, egyre-másra programadó tanulmányok, s mindjárt részletmonográfiák láttak napvilágot. Népünk és Nyelvünk, Szegedi Füzetek, Föld és Ember, Földrajzi Szemle címmel, utóbb, a negyvenes években, Délvidéki Szemle címmel folyóiratok jelentek meg, melyek az egyetem tanárainak, tudományos segédzsemetének középponti szerepével, de a környék minden tudományos hajlamú szellemének termékeny bekapcsolásával teret adott a város és a környék történeti, régészeti, néprajzi, irodalmi, művészeti, nyelvészeti, földrajzi, természetrajzi stb. szempontú kutatásának, szervezte és sarkallta a magunkban erőltet ambíciókat s Alföldkutató Bizottságba, majd 1941 után Alföldi Tudományos Intézetbe koncentrálni őket, értékes eredményeket hozott a Dél-Alföld, Szeged és az egész ország tudományosságára számára.

Az Alföldi Tudományos Intézetet 1948-ban elhamarkodottan megszüntették. A Dandántól Tudományos Intézet viszont Pécsset tovább működött, sőt mára — közvetlenül az Akadémia szervezésében tagolódva — létszámában, teljesítményében egyaránt megnőtt, fölvirágozott. Itt, Szegeden gazdáltnak maradt, sőt az ötvenes években még gyanússá, „múltba fordulás” vádoltá vált a helyismereti kutatás. Csak mintegy évtizede támadt föl az igény országzászerte a helyismeret iránt, jórészt annak a reakciójaként, amit a sablonokat kedvelő szellem jellegzetességeket nem ismerő értetlenség a személyi önkény időszakában elrontott, tönkretett, maga ellen kihívott.

Órvendetes, hogy ebből a munkából a tudománygyötem és a főiskola is kiveszi részét. Ugyancsak mintegy évtizede, de főként 1957 óta egyre-másra jelennek meg vékonyabb-vastagabb kiadványok, Acta-számok, évkönyvek, s anyaguk zöme Szegednek és környékének múltjával, hagyományával, természeti, társadalmi sajátosságaival, jellegzetességeivel foglalkozik, értéket tár föl. Sajnos azonban, nincs olyan szerv vagy orgánus, amely az ilyen irányú kutatásokat irányítaná, ösztönöz-

né, részint pályázatokkal, részint publikációs lehetőség biztosításával. A honismereti mozgalom, mely a Hazafias Népfront égisze alatt, a megyei és városi tanácsok művelődésügyi osztályainak, valamint a megyei népművelési tanácsadónak irányításával a környéken sok termékeny erőt (tanárokat, diákokat, nyugdíjasokat, sőt parasztemberekét és munkásokat is) tudott mozgósítani, azért nem tudta kellő eredményt fölmutatni, mert nincs igazi központja, mely a szervezést, nem utolsósorban a publikálást biztosíthatná. A múzeumok, amelyekre a szakmai tanácsadás várna, éppenséggel adminisztratív közvetítők a különféle pályázatok alkalmával, de a tényleges vezető szerepe nem bizonyultak alkalmasnak, s kiadványaikban nem adtak teret a társadalmi, öntevékeny kutatóknak.

Néhány éve a Magyar Tudományos Akadémiának Töbökja, bizottsága alakult meg Szegeden. Am ez a szerv is jórészt a természettudományok kutatásának — városunkban gazdag hagyományokkal és ma is értékes eredményekkel dicsekvő — ügyét mozdította előbbre — szegedi akadémikusok zömével a Természettudományi Kar tanárai), a társadalomtudományok serkentésében vajmi csekély eredményt mutathat föl, s nem tudunk arról, hogy az Alföld-kutatás vagy kivált a Szeged-kutatás terén kezdeményezést tett volna.

AZ ERŐK

ÖSSZEFOGÁSÁVAL

Pedig erre lenne szükség. Az Akadémia szegedi bizottsága keretében újból föl kellene állítani az Alföldi Tudományos Intézetet. Az Intézet és megindítandó negyedéves, esetleg kéthavonta megjelenő folyóirata (Szegedi Szemle vagy Alföldi Szemle) magához vonzaná az összes erőket, melyek ma szétforgácsoltan küzdenek helyismereti problémákkal. Bekapcsolná munkájába a tudománygyötem és a tanárképző főiskola tanszékeit, a múzeumokat, könyvtárakat, a honismereti mozgalom amatőrjeit. Az összefogás eredményezhetné, hogy a különféle bonyolult nevű és rendszerű Acták és az írók ropporsójának számító évkönyvek helyett, a folyóirat mellett füzet-sorozat, sőt egyes terjedelmesebb művek világra segítéséhez önálló helyi tudományos könyvkiadás születhetne. Csak szervezési kérdése, hogy a kutatók munkamegosztásával elszakítsák a Szeged bibliográfiájának évtizedek óta sürgetett, egy évtizede vajdó ügye oldódjék meg, legalább olyan terjedelmű és jellegű kiadvány formájában, mint a debrecenieké — persze hibáik nélkül.

A tudományos kutatás még soha ennyire nem volt közügy, s ennek megfelelően anyagilag is megalapozott, mint napjainkban. Ideje, hogy ezt a lehetőséget az Alföld-kutatás, a Szeged-kutatás is maga elényére élvezhesse. Húsz-harminc-negyven éve az egyetem lelkes professzorai — mint Mészöly Gedeon, a Népünk és Nyelvünk, Koltay-Kasner Jenő a Délvidéki Szemle szerkesztője — önzetlenül, sőt áldozattal végeztek ezt a szolgálatot. Ma állami támogatást kapunk e munkánkhoz is, csak a kezdeményező lépéseket kell hozzá megtennünk. Az összes érdekeltek — Akadémia, egyetem, főiskola, megye, város, múzeumok, könyvtárak stb. — együttes akarattal.

PÉTER LÁSZLÓ

Szerda, 1964. december 30. DÉL-MAGYARORSZAG 5